

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsk

Mesečna priloga »Prosveča«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 61. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izhaj. vsak teden. c. Naročilna letna 60 din. za inozemstvo 80 din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davak posebe. Pošt. šek. rač. 17.153. Telefon 45-86

Banja Luka

Po glavni skupščini naše organizacije v Sarajevu l. 1935., kjer je jugoslovansko učiteljstvo svečano proglasilo stanovsko ideologijo kot edino podlago vsega svojega delovanja, so sledila štiri leta težke borbe za posplošnje in poglobitve nove smeri. Slovensko učiteljstvo, ki je nastopilo to pot že devet let prej, je spremljalo te boje svojih srbskih tovarišev čisto z razočaranjem, toda trdno odločeno, podpirati z vsemi močmi vse napore, ki so šli za uveljavljanjem in zmago nove stanovske linije. Če smo rekli, da so Slovenci spremljali to borbo čisto z razočaranjem, je vendar resnica, da se to razočaranje ni nanašalo na borbo samo, marveč na način boja, ki so se ga posluževali nasprotniki nove smeri v našem združenju. Dobro vemo namreč, da se slične spremembe nikdar ne izvrše brez boja in napore, kajti mnogoletne tradicije se niso še nikoli in nikjer odpravile s preprostim dekretom ali večinskim sklepom. Kjer bi se to zgodilo, obstoja resna nevarnost, da bi navidezna soglasnost uspravala voditelje nove smeri v brezbržno sigurnost, ki bi se v teku razvoja lahko kruto maščevala ter potisnila stanje na še slabšo stopnjo, kakršno smo pravkar premagali s tako lahkim naporom.

Brez boja ni napredka. Samo v borbi se razvijejo vse sile do potrebne intenzivnosti, se izčrpajo in osvetle vsi argumenti — za novo smer in proti njej. Le ona rezultanta, ki izide zmagovito iz takega plemenitega boja raznih mnenj in teženj, nosi v sebi jamstvo, da bo vzdržala posledje v vsaki situaciji. Borba pa, ki se je vodila po nasprotnikih naše nove učiteljske deklaracije, ni bila niti plemenita, niti razčiščujoča, predvsem pa ne opravičljiva s tovariškega in moralnega stališča.

Štiri leta smo prisostvovali slovenski učiteljski delegati na glavnih skupščinah razgrajškim prizorom, omejevali smo se na formalne trike, s katerimi se je skušala preprečiti vsaka plodna diskusija in dejavnost glavnih skupščin, ne da bi slišali pri tem niti najmanjši stvarni argument od tako bučne in toliko zahtevne opozicije.

Tak boj nas je Slovence razočaral in naravnost fizično disgustiral.

Z zadoščenjem pa moramo ugotoviti, da je ves ta neokusni boj opozicije proti naši stanovski ideologiji vendarle doprinesel dobri stvari zelo pozitivni prispevek: nasprotniki zgolj stanovske politike naše organizacije niso mogli v štirih letih svoje brezobzirne borbe predložiti najvišjemu forumu jugoslovanskega učiteljstva prav nikakih stvarnih argumentov, ki bi opravičili njihovo stališče. Izšli so, da bi prekleli, so nam pa delo in napor blagoslovili.

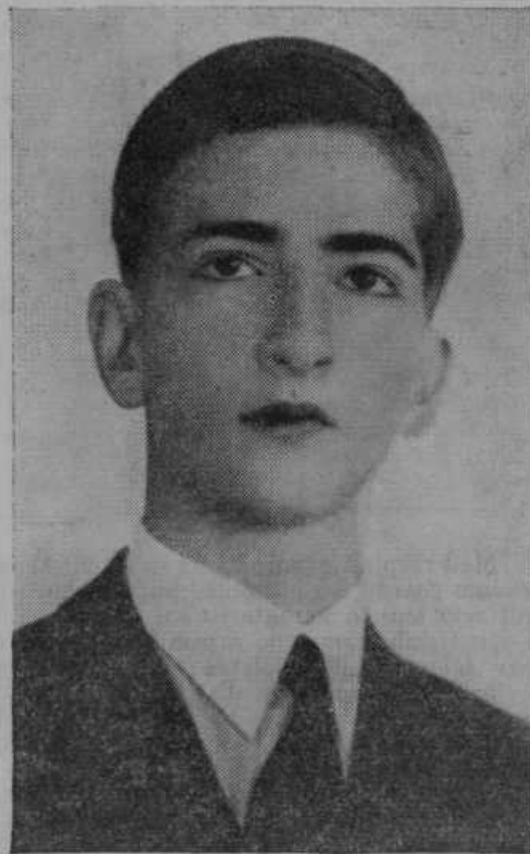
V Banji Luki je naša nova stanovska smer doživela svoje zmagoslavje.

Predsednikov programatičen govor, koncipiran strogo v duhu deklaracije, nevtralen, a kljub temu bojeviti, brez koncesij na razna partizanska gledanja, a neizprosno jasen in zahteven s stališča kulturno zavestnega učiteljskega stanu, poudarjajoč brez oklevanja demokratske osnove in stremeljenja pravil kulturnih delavcev, je mogočno izzvenel iz sijajne dvorane banjaluškega banskega dvora preko jugoslovanskih pokrajin.

Niti en delegat se ni dvignil, da bi poskusil majati na tem programu. Porodil se je iz zavesti učiteljske neodvisne organizacije, soglašala je z njim vsa delegacija, soglašati pa mora tudi vsa jugoslovanska javnost, ki ji je mar napredek in blagostanje naših državljanov.

Banja Luka je zaključila tako na najboljši način neokusno borbo, ki je skušala zatemnjevati zaradi nekaterih osebnih ambicij in izvenstanovskih vplivov jasen pogled jugoslovanskega učiteljstva na njegove elementarne pravice ter na njegovo edino pravilno kulturno misijo med ljudstvom. Zato pa borba, ki se je vodila in v Banji Luki zaključila, ni bila zaman. Njeni sadovi se morajo poznati na vseh področjih učiteljskega dela in položaja. Obetamo si od njih predvsem složnega in stvarnega dela v korist stanu in kulturnemu napredku naše mlade države.

Kraljev 17. rojstni dan

Ko ob začetku šolskega leta učiteljstvo prvič stopa pred zbrano mladino v napolnjene učilnice, velja prvi pozdrav Tebi, naš kralj. Mladina je letos šestnajstič okrasila Tvojo sliko, šestnajstič Ti, ljubljani naš kralj, izražamo k rojstnemu dnevu čestitke, obljublamo ljubezen, zvestobo in vdanost.

Danes, ko zajema bojna vihra vedno večji obseg, je slovensko učiteljstvo trdno povezano z mladino, zakoreninjeno v svoji zemlji, izklesano v trpljenju in boju za njo, strnjeno v ljubezni do svojega vladarja ter mu ob 17. rojstnem dnevu kliče:

Živel kralj Peter II!
Živel kraljevski dom
Karadjordjevičev!

Kako je bilo na glavni skupščini

Za letošnjo glavno skupščino JUU v Banji Luki je vladalo zelo veliko zanimanje, tako med učiteljstvom, kakor tudi med ostalo javnostjo. Skoro vse dnevno časopisje v Jugoslaviji je prinašalo obširne članke o tej skupščini, še prav posebno prisrčno so pozdravili učiteljstvo listi, izhajajoči v Banji Luki. Kakšno je mišljenje o našem združenju v tamkajšnji javnosti, naj nam priča sledeči citat iz članka »Težačka prava«, lista, ki je o priliki glavne skupščine JUU izdal posebno izdajo:

»Ko so črni krepplji ostudnega partizanstva zgrabili tudi vaše združenje, ste jih junsko odbili in niste dopustili, da iz vas poedinec, kakor tudi iz vašega združenja iztrgajo ono, kar je v okras pravemu človeku in zdravi stanovski organizaciji.«

PRVI SKUPŠČINSKI DAN

Slovenska delegacija je po večini prispele v Banjo Luko 19. avgusta popoldne in se je kmalu nato udeležila prvega sestanka glavnega odbora JUU in delegatov. Po dnevnem redu je bilo treba še ta dan izvoliti verifikacijski in ostale skupščinske odbore.

Ze ob vstopu v krasno reprezentančno dvorano v banskih dvorih, ki je bila določena za skupščino, je bilo opaziti, da se je tudi letošnjega letnega učiteljskega zbora udeležilo precejšnje število delegatov in ostalega učiteljstva. Kakih 1500 do 2000 se nas je zbralo, ki smo vsi s krepko stanovsko zavestjo in z neko nestrpno radovednostjo pričakovali pričetka.

Po kratkem otvoritvenem nagovoru predsednika JUU Ivana Dimnika, ki je naglasil, naj se skupščina zaveda svoje odgovornosti in naj upošteva geslo, da je naša moč le v skupnosti in slozi, je bila predložena enotna lista verifikacijskega odbora. Po soglasni izvolitvi je odbor prevzel vsa pooblastila in se podal na delo, a plenumu je predaval tov. Lazar Bijelić, učitelj iz Užice, o učiteljskem kreditnem zadrugetstvu. V svojem predavanju je pokazal v prvi vrsti na slovensko učiteljstvo, ki si je prvo ustanovilo Hranilnico učiteljskega konvikta v Ljubljani in Gospodarsko zadrugo v Celju. Orisal je tudi delo pionirjev slovenskega združništva Vošnjaka, dr. Kreka in dr. ter omenjal razvoj vseh učiteljskih gospodarskih ustanov tako v Sloveniji kakor tudi drugod v naši državi.

Z ozirom na ta referat in tudi debato je bila glavna uprava JUU pooblaščen, da skuša tudi za učiteljski stan pridobiti koristi od denarja, vplačanega za nabavljalne zadruge. Tudi vsak učitelj(-ica) je moral plačati po 360 din, kar pomenja približno devet milijonov dinarjev, a od tega ni doslej učiteljstvo imelo še nobenih koristi.

VERIFIKACIJSKA DEBATA

Po dovršenem predavanju je poročal verifikacijski odbor, ki je nekaj pooblastil osporil. To je bil povod za živahno in precej obsežno debato, ki se je vrtila v prvi vrsti okoli poteka banovinske skupščine v Nišu, ki je bila razpuščena. Očitki so padali z ene in druge strani delegatov moravske banovine. Slišali pa smo tudi nekaj poučnih primerov iz življenja učiteljskih delavcev voditeljev. Ne-

kega delegata so čuvali orožniki, da ni mogel na izredno skupščino v Zagreb. Pa je ušel skozi okno! V nekem društvu moravske banovine blagajnik društva ni smel po nalogo krajevnih činiteljev odposlati članarino. Mož, ki ima 6 otrok, se je groženj ustrašil. Denar je poslal zdaj sam predsednik, ki je tudi prišel kljub grožnjam na glavno skupščino.

Sele po dnevni debati je bil sprejet kompromisni predlog, da skupščina osporjene mandate moravske sekcije sicer potrdi, toda sekcijna uprava mora do konca oktobra sklicati izredno banovinsko skupščino, sicer pripade ta mandat glavnemu odboru JUU.

VOLITEV OSTALIH ODBOROV

Za volitve skupščinskih odborov sta bili vloženi dve listi: lista stanovske linije in lista Novega učiteljskega pokreta. Mnogi govorniki so že v teku verifikacijske debate izrekli razne očitke proti manjšini, ki za svoj osebni blagor izrablja in prodaja ugled vsega stanu. Tajne volitve z listki so dokazale, da je Novi učiteljski pokret res v manjšini. Med Slovenci in Hrvati in tudi v nekaterih drugih banovinah sploh nima pristašev. Zato tudi niso imeli svojih kandidatov iz vseh banovin. Zaradi dolge debate o verifikaciji je trajalo tajno glasovanje in skrutinij do polnoči. Manjšina je dobila le 42 glasov, a lista stanovske linije je dosegla 320 glasov. Kako zelo je padla strankarsko opredeljena lista manjšine, se razvidi iz dejstva, da je dobila lani 137 glasov.

IZ PREDSEDNIKOVEGA GOVORA NA SLAVNOSTNEM DELU SKUPŠČINE

Slavnostno skupščino, ki je bila določena za nedeljo, 20. avgusta, je ob 9. uri dopoldne otvoril predsednik glavne uprave Ivan Dimnik, ki je imel obširen govor, v katerem je najprej omenjal dosedanje glavne skupščine JUU, očrtal razmere učiteljske organizacije v zadnjih letih ter smernice, po katerih je hodila. Govoril je o zgodovinskih nalogah Jugoslovanskega učiteljskega združenja, ki so enako važne tako za narod kakor za državo. Učitelj, ki živi z narodom, se ne more izogniti splošnim, pa tudi ne političnim pojavom.

Tudi v narodno-vzgojnem pogledu je učiteljstvo doprineslo v pretekli petletni dobi svoj prispevek za konsolidacijo razmer.

Sistem narodne vzgoje in izobrazbe je treba v vsakem primeru postaviti na zdrave osnove, da spoznajo državljani kulturne, gospodarske in zgodovinske vrline posameznih pokrajin in jih pritegnejo v državno skupnost v svrhu duhovnega in gospodarskega zblizanja in ojačenja. Jugoslovanska državna misel ne sme biti antiteza hrvatske, slovenske in srbske misli, kajti le iz svobodnega razvoja vsega, kar je dobrega v hrvatski, slovenski in srbski misli, se more roditi močna, skupna jugoslovanska državna misel, močna zavest narodne in državne skupnosti.

Učiteljstvo je v svoji stanovski organizaciji zavrglo vse posledice preteklosti v pogledu medsebojnega cepljenja v stanovskih in strokovnih vprašanjih na podlagi politično

strankarskih ideologij. Svojo organizacijo je postavilo na izvenstrankarsko podlago ter sleduje s svojo stanovsko ideologijo neodvisno stanovsko smer. Združenje smatra kot dolžnost, da podpira skupne interese stanu in služi skupnim koristim in potrebam naroda ter vseh državljanov v skupni državi. Zaveda se, da more stanovska ideja črpati svojo pravilno konstruktivno moč samo iz narodne in državne ideje in da more samo na tej podlagi računati z napredkom v bodočnosti. Zato je podpiralo vsako prizadevanje, ki je stremelo po zblizanju z narodom in spoznavanju njegovih razmer in potreb. Prav zato ni dopustilo, da bi se učiteljsko združenje postavilo v službo strank in režimov, najmanj tedaj, ko je šlo za vprašanja, ki so bila v nasprotju z interesi naroda in države. Smatralo je za svojo nalogo vzgajati članstvo v smeri čuta odgovornosti, kakor tudi razumevanja narodnih in državno-vzgojnih nalog učiteljstva.

Naslonitev na demokratska načela

Učiteljstvo je prepričano, da more svojo stanovsko neodvisnost naslanjati samo na demokratsko misel, zaradi česar je bilo v pretekli petletni dobi odločen pobornik demokracije. Zavedalo se je, da more stanovsko združenje samo v demokratski svobodi izpolnjevati svojo nalogo in postati važen stanovsko-političen činitelj v narodnem življenju. Zato je budno čuvalo demokratska načela v svoji stanovski organizaciji in vzgajalo svoje člane za globlje pojmovanje prave, stanovske in narodne demokratske misli ter za potrebo uvedbe popolne demokracije v stanovskem in narodnem življenju. Zavedajoč se važnosti stanovskega združenja za obrambo omenjenih vrednot v narodnem življenju in razvoju je učiteljstvo v pretekli dobi brezkompromisno branilo avtonomijo svoje stanovske organizacije.

Učiteljstvo se zaveda, da je politična moč neodvisnega in nestrankarskega učiteljskega združenja v solidarnosti vseh članov in skupnem zastopanju interesov stroke ter stanu nasproti vsem činiteljem izven organizacije.

Sodelovanje JUU s prosvetno centralo

V kolikor se težko stanje, ustvarjeno v poslednjih treh letih, ni moglo takoj popraviti in v kolikor se vedno obstoje težkoče za njegovo zboljšanje, upa učiteljstvo, da se bo v medsebojnem lojalnem sodelovanju prosvetne centrale in Jugoslovanskega učiteljskega združenja v smislu navedenih načel posrečilo odstraniti ovire za končno ureditev razmer v prosvetni stroki. Istočasno je treba poudariti, da zelo težko vplivajo ponovne nezahelene premostitve učiteljev v poslednjem času, čeprav se pojavljajo kot redkejši posamezni primeri, ter upamo, da se bodo tudi ti reparirali in da se ne bodo ponovili. Najtežje učinkuje dejstvo, da izmed vseh banovin le v dravski banovini ni mogoče popraviti nobenega primera. Naše neprekinjeno prizadevanje bo stremelo po vrnitvi učiteljske stalnosti, bistvenega elementa za uspešno prosvetno delo in avtonomijo organizacije.

Splošna prosvetna politika

Zakonske osnove problema osemletnega obveznega šolanja so ostale po desetletnem obstoju novega zakona o narodnih šolah popolnoma nerealizirane. Učiteljstvo čuti, da je nezadostna štiriletna šolska obveznost, ker v času motorizirane vojne sile in motoriziranega gospodarstva ne moremo misliti, da bi ostali svobodni narod in da bi obvarovali svoje mesto na svetu s štiriletnim obveznim šolanjem. Pospesjevanje ljudske prosvete pomeni za velike narode vprašanje moči, za male narode pa pogoj obstoja.

Zakonske osnove višje narodne šole so ostale od samega početka uzakonjena problematične.

Prosvetni minister je v narodni skupščini ugotovil, da nam je za šolsko-obvezno deco, ki ne hodi v šolo in ki jo je v državi 180.000, potrebnih 3000 novih šol. Največ teh otrok živi po vaseh, kjer nimajo šol. Problem novih in primernih šolskih poslopij je težak ter se čuti potreba novih zakonskih osnov v tem pogledu. Zamisel državnega šolskega fonda se ni realizirala. Vzdrževanje narodnih šol je doživelo noveliranje zakonskih predpisov z uredbo, praksa pa zahteva nove rešitve.

Usebina:

Banja Luka.
Kraljev 17. rojstni dan.
Kako je bilo na glavni skupščini.
Novi prosvetni minister g. Božidar Maksimović.
Bežna misel ob tridesetletnici.
Splošne vesti. — Osebnе zadeve. — Učiteljski pravnik. — Naša gospodarska organizacija. — Učiteljska tiskarna. — Mladinska matica. — Stanovska organizacija JUU. — † Silvo Mehora. — Nov strokovni list za rejce malih živali.